

De lepelaar

Fascinatie alom, toen enkele vogelaars in het voorjaar van 2003 een koppel lepelaars ontwaarden in de Verrebroekse Plassen. In Nederland doet deze broedvogel het opvallend goed, maar in Vlaanderen was hij tot dan toe een zelden geziene bezoeker. De lepelaar lijkt het in de Waaslandhaven prima naar z'n zin te hebben. In het voorjaar van 2007 keerden maar liefst 19 broedparen terug naar hun kolonie op de plassen. Uit evenveel nesten vlogen 44 jongen uit: een nooit verhoopt succes.

Broedgebied eerste klas

De Verrebroekse Plassen liggen aan het uiteinde van het nog onvoltooide Verrebroekdok. Ze zijn een tijdelijke natuurcompensatie voor het verlies van rustige waterplassen in de haven. Het gebied bestaat vooral uit licht brakke plassen, die het hele jaar door vol water staan. In het oostelijke deel ligt een grote plas met veel riet en eilandjes. Door de omvang en rust is dit waterrijke gebied een hemelse plek voor broedende, doortrekkende en overwinterende (water)vogels. Naast de lepelaar zoeken onder meer de zwartkopmeeuw, de geoorde fuut en de roerdomp ieder jaar de Verrebroekse Plassen op om hun nest te maken.

Snavel als handelsmerk

Even kennismaken: de lepelaar is een witte vogel, ongeveer een kop kleiner dan de blauwe reiger of de ooievaar. Van dichtbij is de lepelaar met geen enkele andere vogel te verwarren. Dat komt door zijn lange snavel, met aan het uiteinde een spatelvormige verbreding. Deze speciale snavel is een ultragevoelig instrument, dat handig van pas komt bij het zoeken naar eten. In de verbrede bek zitten aan de binnenkant namelijk ribbels die voorzien zijn van een dicht netwerk van tastorgaantjes. Door zijn snavel zijwaarts in ondiep water heen en weer te maaien, vindt de lepelaar op de tast allerlei prooidieren, zoals stekelbaarsjes (zijn lievelingskost), garnalen of zelfs een kikker.

Broedkolonie

Lepelaars zijn echte tortelduifjes: ze bouwen samen hun nest. Zo gaat het de hele broedperiode door: bij elke begroeting op het nest wordt weer een takje of een graspluk aan de partner aangeboden. Lepelaars broeden in kolonies, in nesten op een afstand van 1 à 2 meter van elkaar. Het eerste koppel in de Verrebroekse Plassen broedde op een eilandje met riet en enkele wilgjes. Vanaf 2004 verkozen de lepelaars een takkenhoop in de grote plas waar zij samen met kokmeeuwen op broedden. De eieren van de lepelaar komen vroeg: eind maart al, of vroeg in april. Gedurende 23 tot 25 dagen zit het koppel lepelaars om beurten op het nest. Ongeveer een maand na het leggen van het eerste ei komen de jongen uit. Late broedparen arriveren pas eind april: deze vogels leggen ook in mei nog eieren.

Marathontrek

Overwinteren doet de lepelaar in Afrika. De lepelaars die in onze streken broeden, beginnen jaarlijks tussen augustus en oktober aan een lange trektocht, zo'n 4.200 kilometer naar het zuiden. Via West-Frankrijk, Spanje, Marokko en de Westelijke Sahara trekt hij verder naar de kust van Mauritanië en nog zuidelijker, naar de natte delen van de delta van de Senegalrivier. Maar niet alle noordelijke vogels overwinteren daar;

©Vilda Photo

een deel van de populatie blijft hangen in Zuid-Frankrijk of Spanje. De meeste vogels vertrekken in de eerste drie weken van september. Jonge vogels kunnen in de loop van juli al vertrekken.

Terug van weggeweest

Lepelaars broeden in Europa maar op een beperkt aantal plaatsen. Door het verdwijnen van geschikte leefgebieden, het droogvallen van vochtige gebieden en de toenemende recreatie is de populatie lepelaars in de loop van twintigste eeuw onder druk komen te staan. Maar door gerichte beschermingsmaatregelen en het vergroten van de leefgebieden kan het tij keren:

in Nederland bijvoorbeeld broeden tegenwoordig weer meer dan duizend lepelaars. Het eerste broedgeval in Vlaanderen vond in 1999 in het Zwin plaats.

Dit voorjaar was het even bang afwachten hoe de lepelaars het er vanaf zouden brengen. De vertrouwde takkenhoop was immers door rotting, water- en windwerking bijna volledig verdwenen en in de onmiddellijke omgeving waren er geen vergelijkbare broedplaatsen. Op 13 maart kwam uit de Waaslandhaven dan toch het verlossende bericht: een kolonie lepelaars bouwde er opnieuw haar nesten. Oost west, thuis best ...

